

Martin Luther

95 výpovedí proti odpustkom

Z opravdivej lásky a osobitného úsilia vyniesť pravdu na svetlo má sa vo Wittenbergu dišputovať o nasledujúcich výpovediach pod predsedníctvom ctihodného otca dr. Martina Luthera, augustiniána, magistra slobodných umení a Písma svätého, ako aj riadneho učiteľa. Prosí preto tých, čo nie sú prítomní a nemôžu si s nami vymeniť názory, aby to urobili písomne.

V mene nášho Pána Ježiša Krista. Amen.

Martin Luther, Wittenberg, 31. október 1517

1. Keď náš Pán a Majster hovorí: „Pokánie čiňte“ atď., tak chce, aby celý život Jeho veriacich na zemi bol ustavičným pokáním.

2. A takéto slovo nemožno chápať z hľadiska sviatosti pokánia, to jest ako spoveď a zadosťučinenie udeľované kňazským úradom.

3. Nerozumel tým ani vnútorné pokánie, veď vnútorné pokánie nie je nanič, nie je nijakým pokáním, ak nepôsobí navonok všelijaké umŕtvovanie tela.

4. Preto Boží trest trvá, kým človek má v nenávisti sám seba, to je pravé vnútorné pokánie, totiž až po prechod z tohto do večného života.

5. Pápež nechce ani nemôže nijaké iné tresty odpustiť než tie, ktoré uložil zo svojej vôle alebo podľa cirkevných ustanovení.

6. Pápež nemôže nijakú vinu za hriech inak odpustiť, len tak, keď vyhlási a potvrdí, že Boh ju odpustil, alebo keď to činí v prípadoch, ktoré si vyhradil pre seba, a v tých, ak nimi človek pohrdne, vina ostáva nezrušená a neodpustená.

7. Boh nikomu neodpúšťa vinu, koho by súčasne celkom nepokoril a nepodriadil kňazovi ako svojmu zástupcovi.

8. Cirkevné ustanovenia, ako sa treba spovedať a kajať sú uložené iba živým a nič sa podľa nich nesmie ukladať umierajúcim.

9. Je teda dobrodením Ducha Svätého v pápežovi, keď on všade vo svojich nariadeniach vyníma prípad smrti a najvyššej biedy.

10. Kňazi konajú nerozumne a zle, keď umierajúcim ľuďom zadržujú cirkevné pokánie až pre očistec, aby až tam učinili zadosť.

11. Táto burina, že cirkevné pokánie alebo zadosťučinenie menia na tresty očistca, bola zasiata, zatiaľ čo biskupi spali.

12. Kedysi sa „kanonické tresty“, to jest pokánie a zadosťučinenie za spáchané hriechy ukladali nie po, ale pred rozhrešením, aby sa skúmalo, či je ľútosť opravdivá.

13. Umierajúci už za všetko pykajú svojou smrťou a už odumreli trestom cirkevných zákonov, a tak právom sú od nich oslobodení.

14. Nedokonalá pobožnosť alebo nedokonalá láska umierajúceho nutne prináša so sebou veľké obavy, áno, o čo je láska menšia, o to väčší je strach.

15. Tento strach a hrôza samy osebe – nehovoriac o iných veciach – stačia na to, aby dali pocítiť biedu a súženie očistca, pretože sa približujú úzkostiam a zúfalstvu.

16. Peklo, očistec a nebo sa asi tak líšia od seba, ako úplné zúfalstvo, temer zúfalstvo a istota spasenia.

17. Ako sa zdá, duše v očistci potrebujú, aby sa strach a hrôza umenšili, ale súčasne, aby pri nich rástla a zveľaďovala sa láska.

18. Zdá sa však, že nemožno dokázať ani rozumnými dôvodmi ani Písmom, že by sa duše v očistci nenachádzali v stave zásluh alebo pribúdania lásky.

19. Zdá sa, že ani to sa nedá dokázať, že by duše v očistci, aj keď nie všetky, si boli isté svojou blaženosťou a bez obáv o ňu, hoci my v tom istotu máme.

20. Preto slovami: „Úplné odpustenie všetkých trestov“ nemyslí pápež, že sa vôbec všetky tresty odpúšťajú, ale len tie, ktoré on sám uložil.

21. Mýlia sa teda všetci tí kazatelia odpustkov, ktorí hovoria, že pápežovým odpustkom je človek zbavený každého trestu a získa spasenie.

22. Áno, pápež dušiam v očistci neodpúšťa ani jeden jediný trest, ktorý by si v tomto živote boli museli podľa cirkevných ustanovení odpykať.

23. Veru, ak je možné niekomu udeliť odpustenie všetkých trestov, tak určite len tým najdokonalejším, to značí len máloktorým.

24. Preto musí byť väčšina ľudí oklamávaná tými najnevyberanejšími a vystatovačnými sľubmi, že sú oslobodení od všetkých trestov.

25. Tú istú moc, ktorú má nad očistcom pápež vo všeobecnosti, má aj každý biskup a duchovný pastier vo svojom biskupstve a vo svojej farnosti osobitne.

26. Pápež veľmi dobre robí aj tým, že udeľuje dušiam odpustenie, nie na základe moci kľúčov (ktorú v tomto rozsahu nemá), ale pomocou príhovorných modlitieb.

27. Ľudské rečičky kážu tí, čo tvrdia, že len čo groš vhozený do truhlice zazvoní, duša vyletí z očistca.

28. Isté je to, že len čo groš zazvoní v truhlici, narastá zisk a lakomstvo, avšak pomoc a príhovorná modlitba cirkvi závisí jedine od Božej dobrej vôle.

29. Ktovie, či aj všetky duše v očistci chcú byť vykúpené, ako sa vraví, že sa stalo sv. Severínovi a Paschálovi.

30. Nikto nie si je istý, že je jeho ľútosť úprimná, ešte menej si môže byť istý, že dostal úplné odpustenie hriechov.

31. Ako sú zriedkaví tí, čo majú opravdivú ľútosť, práve tak sú zriedkaví aj tí, čo získajú opravdivé odpustenie, to značí, že sú veľmi zriedkaví.

32. Tí budú aj so svojimi učiteľmi zatratení, čo sa nazdávajú, že pomocou odpustkov majú istotu spásy.

33. Veľmi sa treba varovať tých, čo hovoria, že pápežov odpustok je najvyšším a neoceniteľným darom Božím, ktorým je človek zmierený s Bohom.

34. Lebo odpustková milosť sa vzťahuje len na tresty sviatosťného zadosťučinenia, ktoré uložili ľudia.

35. Nekresťanský kážu tí, čo si chcú duše z očistca vykúpiť alebo získať spovedné lístky, nepotrebujú ľútosť.

36. Každý kresťan, ktorý pociťuje pravú ľútosť nad svojimi hriechmi, má úplné odpustenie trestu aj viny, ktoré mu patrí aj bez odpustkov.

37. Každý opravdivý kresťan, či živý, alebo mŕtvy, má účasť na všetkých duchovných pokladoch Krista a cirkvi za daru Božieho aj bez odpustkov.

38. Predsa však pápežovým odpustením a udeľovaním sa nemá pohádzať, lebo (ako už bolo povedané) jeho odpustenie je vyhlásením Božieho odpustenia.

39. Je nesmierne ťažké aj pre najučenejšieho teológa chváliť pred ľuďom súčasne márnotherné udeľovanie odpustkov a pravú ľútosť.

40. Opravdivá ľútosť vyhladáva a miluje trest, plnosť odpustkov však zbavuje trestu a pôsobí, že človek naň zanevrie, aspoň vtedy, keď je na to príležitosť.

41. O pápežových odpustkoch treba opatrne kázať, aby sa prostý človek nesprávne nedomnieval, že majú prednosť pred ostatnými skutkami lásky.

42. Kresťanov treba poučovať, že nie je pápežovou mienkou, aby sa kupovanie odpustkov rovnalo nejakému skutku milosrdenstva.

43. Kresťanov treba poučovať, že ten, kto chudobnému dáva, núdznemu požičiava lepšie robí, ako keby si kúpil odpustky.

44. Lebo skutkami lásky rastie láska a človek sa stáva lepším. Odpustkami sa však nestáva lepším, ale len zbaveným trestov.

45. Kresťanov treba poučovať, že kto necháva svojho blížneho trpieť biedu a bez ohľadu na to si kúpi odpustok, nezískal pápežovo odpustenie, ale privedie na seba Božiu nemilosť.

46. Treba učiť kresťanov, že keď neoplývajú nadmerným bohatstvom, povinní sú ponechať si to, čo patrí ku každodenným potrebám pre svoj dom, a nie premárniť to za odpustky.

47. Kresťanov treba poučovať, že kupovanie odpustkov je dobrovoľné, a nie nariadené.

48. Kresťanov treba poučovať, že keď pápež udeľuje odpustky, viacej potrebuje nábožnú modlitbu a ju aj väčšmi požaduje než peniaze.

49. Kresťanov treba učiť, že pápežove odpustky sú dobré, kým sa človek na ne nespolieha, naproti tomu nič nie je škodlivejšie, ako keď následkom toho stratí človek bázeň Božiu.

50. Kresťanov treba poučiť, že keby pápež vedel o vydieračstve predavačov odpustkov, mal by radšej chcieť, aby Chrám sv. Petra zhorel na popol, než aby ho stavali z kože, mäsa a kostí jeho ovečiek.

51. Kresťanov treba poučiť, že pápež, ako je povinný, by aj svoje vlastné peniaze rozdelil tým mnohým ľuďom, ktorých teraz niektorí predavači odpustkov pripravili o ich peniaze, aj keby sa na to mal predať Chrám sv. Petra.

52. Získať spasenie odpustkami je márnou nádejou, aj keby odpustkový poverenec, ba sám pápež vlastnú dušu dal za to do zálohu.

53. Nepriateľmi Kristovými a pápežovými sú tí, čo kvôli kázaniu odpustkov celkom zakazujú v iných kostoloch zvestovať slovo Božie.

54. Krivdí sa slovu Božiemu, keď sa v kázni venuje práve toľko času, ba ešte viacej vyhlasovaniu odpustkov ako slovu Božiemu.

55. Pápežovou mienkou nemôže byť nič iné, než keď za odpustky, ktoré majú malú hodnotu, jedným zvonom, prostou okázalosťou a slávnosťou hlásajú, aby sa naproti tomu evanjelium ako najcennejšie ctilo a slávalo so sto zvonmi, stonásobnou okázalosťou a slávnostnými obradmi.

56. „Poklady“ cirkvi, z ktorých pápež udeľuje odpustky, nikto zboru Kristovmu ani dostatočne neoznačil ani neoznámil.

57. Že to nie sú časné poklady, možno poznať podľa toho, že mnohí kazatelia tieto poklady tak ľahko nevydávajú, ale skôr sa snažia ich hromadiť.

58. Nie sú to ani zásluhy Kristove a svätých, lebo tie pôsobia stále, aj bez príspevku pápeža, vnútornému človeku milosť, a súčasne zovňajšiemu človeku kríž, smrť a peklo.

59. Sv. Laurencius nazval chudobných v cirkvi pokladmi cirkvi, pritom však použil toto slovo v zmysle svojej doby.

60. My hovoríme z dobrého dôvodu a bez ľahkomyselnosti, že tento poklad je mocou kľúčov cirkvi, ktorá jej bola darovaná zásluhami Kristovými.

61. Je totiž jasné, že na odpustenie trestu a na rozhrešenie v prípadoch pápežovi vyhradených stačí mu jeho moc sama osebe.

62. Opravdivým pokladom cirkvi je však sväté evanjelium o Božej sláve a milosti.

63. Tento poklad je však, prirodzene, vo veľkej nenávisti, lebo pôsobí, že prví budú poslednými.

64. Poklad odpustkov je naproti tomu, prirodzene, najpríjemnejší, lebo z posledných robí prvých.

65. Preto sú poklady evanjelia sieťou, ktorou kedysi lovili bohatých ľudí.

66. Avšak poklady odpustkov sú sieťou, ktorou v dnešnej dobe lovia bohatstvo ľudí.

67. Odpustky, ktoré kazatelia vyhlasujú za najväčšiu milosť, treba naozaj za veľkú milosť pokladať, lebo prinášajú veľký zisk a úžitok.

68. Takéto odpustky sú však skutočne najnepatrnejšou milosťou, keď ich porovnávame s milosťou Božou a s blaženosťou kríža.

69. Biskupi a duchovní pastieri sú povinní poverencov apoštolských odpustkov pripustiť so všetkou poctou.

70. Avšak oveľa viac sú povinní očami a ušami pozorovať, aby títo poverenci nekázali svoje vlastné výmysly namiesto pápežovho nariadenia.

71. Kto hovorí proti pravde pápežských odpustkov, nech je prekliaty a zlorečený.

72. Komu však robia starosti svojvoľné a drzé slová kazateľa odpustkov a trápia ho, nech je požehnaný.

73. Ako pápež ľahko postihuje svojou nemilosťou a kliatbou tých, čo sa proti odpustkom dopúšťajú rozličných ľstivých útokov,

74. tak tým viac chce zasiahnuť svojou nemilosťou a kliatbou tých, čo pod zásterkou odpustkov, na úkor svätej lásky a pravdivosti páchajú ľstivé podvody.

75. Pápežské odpustky pokladať za také účinné, že môžu človeka zbaviť hriechu, aj keby matku Božiu zneuctil – keď už hovoríme o čomsi takom nemožnom – je nezmyslom.

76. Naproti tomu tvrdíme, že pápežské odpustky nemôžu zrušiť ani ten najmenší všedný hriech, nakoľko sa to týka viny toho hriechu.

77. Hovoriť, že aj keby sv. Peter bol teraz pápežom, nemohol by udeliť väčšiu milosť, je rúhaním sa proti sv. Petrovi a pápežovi.

78. Naproti tomu hovoríme, že aj tento, aj každý iný pápež má oveľa väčšiu milosť, a to evanjelium, duchovnú moc a dar uzdravovať atď., o ktorých je reč v 1K 12.

79. Tvrdiť, že kríž, nádherne ozdobený pápežovým znakom, dokáže toľko ako kríž Kristov, je rúhaním sa Bohu.

80. Biskupi, duchovní pastieri a teológovia, ktorí si dovoľia pred ľuďom takéto reči hovoriť, musia z toho vydať počet.

81. Takáto drzá a nehanebná kázeň o odpustkoch pôsobí, že aj učeným bude zaťažko ubrániť pápežovu česť a hodnosť voči ohováraniam alebo vôbec proti nepopierateľne ostrovtipným otázkam prostého človeka.

82. Ako napríklad: Prečo nevyslobodí pápež z očistca všetky duše kvôli najsvätejšej láske a pre najvyššiu biedu duší, teda z dôvodu pre neho najľahšieho, keď už nespočetné duše vyslobodzuje kvôli najbiednejšiemu peniazu na stavbu Chrámu sv. Petra, teda z dôvodu naozaj ľahkovážneho?

83. Alebo: Prečo zostávajú v platnosti platené modlitby za zosnulých a výročné spomienky úmrtia, a prečo pápež nevracia alebo nedopraje vziať späť obročia, založené v prospech mŕtvych, keď je predsa nesprávne modliť sa ešte i naďalej za vykúpených?

84. Alebo: Aká je to nová zbožnosť Božia a pápežova, že aj bezbožnému a nepriateľovi za peniaze doprajú vykúpiť pobožnú, bohabojnú a Bohom milovanú dušu a nechcú skôr ich vyslobodiť z lásky a zdarma pre veľkú biedu a kvôli bohabojnej a milovanej duši?

85. Alebo: Prečo sa majú ešte staré ustanovenia o pokání, ktoré už dávno fakticky musia platiť za mŕtve a zrušené, lebo sa neužívajú, zaplatiť peniazmi v súvisení s odpustkami, akoby boli ešte živé a účinné?

86. Alebo: Prečo teraz pápež nestavia radšej Chrám sv. Petra za svoje vlastné peniaze, než za peniaze chudobných kresťanov, keďže jeho majetok je väčší ako majetky najbohatšieho Crassa.

87. Alebo: Čo odpúšťa pápež alebo čo udeľuje tým, ktorí už sú oprávnení mať účasť na všetkých duchovných pokladoch svojím dokonalým pokáním na úplné odpustenie?

88. Alebo: Čo lepšieho by sa mohlo cirkvi stať, keby pápež to, čo teraz iba raz robí, stokrát denne každého veriacemu daroval toto odpustenie a tento podiel?

89. Ak teda ide pápežovi pri odpustkoch viacej o spásu duší než o peniaze, prečo zrušil predtým povolené listy o odpustkoch, keďže boli práve také účinné?

90. Chcieť tieto ostré a povážlivé námietky laikov iba násilím potlačiť a neutíšiť ich udaním dôvodov značí vydať cirkev a pápeža napospas posmechu nepriateľov a kresťanov robiť nešťastnými.

91. Keby odpustky boli bývali hlásané v duchu pápežovom a podľa jeho mienky, bolo by na tieto námietky ľahko odpovedať, ba vôbec by nikdy neboli vznikli.

92. Nech teda zmiznú všetci tí proroci, ktorí cirkvi Kristovej hovoria: „Pokoje, pokoj“, a pokoja niet.

93. Avšak iba tým prorokom sa musí dobre vodiť, ktorí cirkvi Kristovej vravia: „Križ, križ“, a križa predsa niet.

94. Kresťanov treba napomínať, aby sa usilovali nasledovať svoju hlavu – Krista aj cez križ, smrť a peklo.

95. A nech sa viacej spoľahnú na to, vchádzať skrze mnohé súženia do kráľovstva nebeského, než na bezstarostný prelud, že je pokoj.